

Генеральний Губернатор у Холмі

Вістка про приїзд у Холм Генерального Губернатора д-ра Фрайка дійшла до холмського українського громадянства з деяким запізненням. І саме тому так ручко підняла загальний настрій. На жаль не було вже часу широко оповістити околиці села. А проте якось і в селянських хатах довідалися про приїзд високого гостя і то довідався, лишив у Холм думкою поперед себе.

Кожному українцеві хотілося побачити того, хто доконав акту високої справедливості — вернув українському народові Холмської Землі найбільшу його святиню — Холмський Собор, з чий воли вертаються холмцям загарбані церкви, існує тимчасова влада православної української Церкви й т. д.

Вже задовго до вечора 27. липня змаяли на балясний Собор у на українських крамницях на головній Данилової (Люблинській) вулиці національні прапори — німецький із свастикою й український жовто-блакитний.

На вулицях рух усе зростає.

НА ДАНИЛОВІЙ ГРІЦІ.

Пролинула вістка, що Ген. Губернатор приїде з Грубешова автом просто в собор. І зарілося на Святій Гріці. Старші, молодь і діти спішили в Собор. Нутро собору залило електричне світло. Зелени гірлянди й декорація образів з найгарніших вишитих рушників на копії чудотворного образу Божої Матері посередній собору та на іконостасі заграли живими різнобарвними самоцвітами. Відновлений соборний хор під проводом п. Курилека чекав моменту, коли прийдесть йому зустрінути високого гостя. Духовенство в найріпших ризах продовжувало всенічу.

І раптом друга вістка: Генеральний Губернатор поїде на нове місто (забудування залізничної дирекції) до ляндрату, де зустрінуть його представники влади, а звідси — в собор. Хіба можна так довго чекати? Частина громадян доріжкою через поле спішила до ляндрату, а інші, поміжкою поінформовані громадяни, до ночі очікували біля собору.

Хоч рвучкий холодний вітер неабияк докучав.

БІЛЯ ЛЯНДРАТУ — НА «ДИРЕКЦІЮ»

Військові одяги різних барв і прикраш, українські національні жіночі, звичайна цивільна ноша. Лише німці й українці. Ждуть на високого німецького достойника.

В годині 20.25 низка авт. Це Генеральний Губернатор зі своєю. Зустрічають крайсгауптман п. Гагер, група старшин, представники урядів і самоуправи, німецького й українського громадянства з головою і заступником голови Українського Допомогового Комітету.

З черги приходять до голосу українці. Від Комітету й українського народу вітає Генерального Губернатора німецькою мовою заступник провідника Комітету інж. Олекса Теребус, як представника Німецької Держави, представника німецького націонал-соціалізму, який в теперішню пору є єдиним чинником, що упорядковує відносини цілої Європи. Нашим бажанням є, щоб німецький народ і німецький уряд причаїлися до упорядкування взаємин не лише на згоді Європа, але й на сході — й взагалі стали виразником правди для цілого світу.

П. Йощуківа вручила Генеральному Губернаторові китицю квітів, а молодь з Володави в національних одягах — вишиту скатертину, як зразок українського народнього мистецтва.

В імені Православної Церкви і вірних вітав Генерального Губернатора адміністратор протопресвітер о. Іван Левчук українською мовою (перекладав на німецьку мову св. Йосиф Кириляк з с. Плаваниць):

„В імені свого, православного духовенства й всього українського православного народу сердечно вітаю вас, пане Міністре, і щиро бажаю за те, що ви іменем Великого Фіера німецького народу повернули нам святиню нашу. Хай Господь Бог благословить Вас, пане Міністре, хай веде Бог Великого Фіера німецького народу, Його уряд, військо й цілий німецький народ до вічної найвищої слави.“

Далі йшла дефіляда війська.

А по дефіляді відбулася вечера в домі крайсгауптмана, в якій взяли участь німці й українці. За вечерею велася товариська гутірка на актуальні теми.

В НІМЕЦЬКОМУ КАСИНІ.

В 22. годині відбулося прийняття Генерального Губернатора в німецькому касині біля Гірки. В прийнятті взяла участь еліта німецького громадянства й деякі українці.

Крайсгауптман п. Гагер у своїй промові від німців та українців підкреслював співпрацю народів німецького й українського, висловлюючи надію, що через належну організацію прийде до ще тіснішої співпраці на користь обох народів.

Генеральний Губернатор відповів:

„Німецький уряд іде не до поневолення народів, а до впорядкування взаємин між народами, як сказав у своєму привітні інж. Теребус, цілої Європи. І тільки через націонал-соціалізм, працю, та позитивне полагодження справ унутрі кожного народу можна упорядкувати взаємини названі. До цього дійшов німецький націонал-соціалізм, який чиним і кровю — промоує шлях правди серед європейських народів. Українці будуть користати з прав, які їм належаться, будуть привіренні їм усі ті права, які подопала Польща. Доказом цього є повернення їм катедр, церков, шкіл і землі, яка по німецьких кольтюристах перейде в посідання заприязненого українського населення“.

НА ДАНИЛОВІЙ ГОРІ.

Вранці 28. липня на Данилової Соборній Гріці знову зарілося. Від ранніх годин чекали україн-

ські громадяни на приїзд Достойного Гостя Ген. Губернатора. Організована молодь встроїлася шпалірами над східцями, що ведуть на Гірку. Духовенство й вірні чекали при вході в Собор. Бачили ми тут українців з Варшави, Люблина та інших місцевостей.

Підійшло до воріт авто. По виході з нього привітали Гостя представники українського громадянства. При кінці східців при вході в алею зустріла Генерального Губернатора організована молодь і проводила його обабіч аж до Собору.

Біля соборних хольон привітало його українське громадянство голосним: слава! Протопресвітер о. І. Левчук з духовенством зустрів Ген. Губернатора кількома гарячими словами, які перевів на німецьку мову св. Кириляк.

Відправлено коротку літню. Співав соборний хор, закінчивши відправу церковним гимном.

Ген. Губернатор поклав свій підпис на окремі, гарною вінеткою прикрашені сторінці пропам'ятної книги. В тому моменті п. Мостович від української молоді вручив Достойному Гостеві гарний альбом світлин з подій у Холмі, першу сторінку якого прикрашає мистецький портрет. На коротку промову п. Мостовича німецькою мовою, п. міністер Франк відповів кількома словами подяки й устномою руки.

До пропам'ятної соборної книги вписали своєю привіткою члени почету Ген. Губернатора й представники місцевої влади

В. Островський.

Ясельщина жертвує дзвони

День 29. липня був українським днем Ясельщини. Підготовлюване від довшого часу свято передачі металів для німецької армії знайшло свій вислів у тому ж дні.

Ясло, місто емеритів й «ендеків», було досі чуже для нас. Нині воно інакше. З напливом наших емігрантів українське життя оживилося. Зорганізовано Український Допомоговий Комітет і почалась інтенсивна праця. Служба Божа й папахіда в честь поляглих воєнків, відправлена в кінці травня о. Худиком у гімназійній каплиці, академія в доміві Комітету при участі хору з Фолоша; папахіда за ген. Тарнавського й знов академія, акція за збіркою металів і т. д. — оце ті перші кроки, які молоді організація намітила собі в своїй нелегкій праці. Не одному слюзи стали в очах, коли по довгих літах неволі вперше прогомніли з трибуни бадьорі слова о. Худика, д-ра Нічки, Гр. Голіяна.

Влада поставилася прихильно до почину ясельщини українців і для потреб У. Д. К. відступила гарний одноповерховий дім при головній вулиці міста, де побіч бюро Комітету знайшли приміщення і нації втікачі.

Свято 29. липня було завершенням цих перших зусиль організованих українців.

Рано, як тільки стало благословитися на світ, почали зїжджати підводи із дзвонами до міста. Дзвони замаєні жовто-блакитними лентами потопали на фірах у зелені. На обличчях усіх делегатів нетаєна радість. В серцях — вогонь небуденного підйому. Думка думку переганяє: — Кому й коли ці дзвони задзвонять?..

Точно в год. 10. віхало на просторій ясельщині рынок 32 підводи з 40-ма церковними дзвонами й уставилося в два ряди перед «Крайсгауптманшафтом». Три великі дружини хористів і «хористок з Вороблика Кор., Пантні й Красної та делегати поодиноких сіл з У. Д. К. у проводі, стали в трійках ліворуч дзвонів, дальше на ліво, чета української поліції із Дуклі. Хлопці й дівчата у народніх одягах. Китицею різноколірного квіття заквітчався рынок. Попереду довгих лав тисячної маси учасників має в соняшному просторі жовто-блакитний прапор. Сонце скапує золотом. Теллий, західний легіт навіває прапором до сходу, шевелить безгомноною мовою.

На жидніках, довкола ринку, товпі цікавих і білжих опасах і без опасах. Завмерли з подиву. Тільки якось бабуся огірчена не може змовчати: — «Боже, Боже, до то сен дзеє! Але Пан Вуг з неба вшистко віді і вшистко записує в ксегах своїх“!

Аж ось все, ніби застигло. Сідоголові священики, селяни, інтелігенти, молодь. Це крайсгауптманові здає звіт провідник Комітету д-р Нічка. Голоно паде слово за словом. При згадці про цей дарок для непереможної німецької армії, зложений малесенькою частіною українського народу, голос його задржав тугю... Крайсгауптман д-р

Льозакер широ дякує, підходить до членів делегації, стискаючи кожному окрема руку. З черги наступає дефіляда дзвонів при співі українських пісень. Дефілюють дзвони зі сіа: Воля Цекльницька, Граб, Крамна, Святкова Мала, Мисцова, Ольхивець, Поляни, Дошниця, Чорноріки, Красна, Гирова, Терстяна, Тилева, Опаріва, Гладшій, Конечна, Регеті, Смерековець, Ждіння, Воднарка, Лосе, Пантна, Ропиця Руська, Брунари, Чертижне, Ізби, Ставишня, Світниця, Білхнарка, Ганцова, Климківка, Усте Руське, Висова, Квартон.

О год. 12. Служба Божа й папахіда за поляглих у боях німецьких та українських воєнків при співучасті представників німецької влади, з п. Крайсгауптманом у проводі. Папахіду править о. Артємович у сослуженні двох священиків. Коли могутній хор зайнтонував «Вічна пам'ять» всі учасники схилиють у глибокій пошані вниз голови, щоб віддати довг жертвам великого чину.

Дві останні точки програми свята вивповнило прийняття крайсгауптмана у великій салі «Дойтше Бінез» і концерт.

Два многонадійні селянські хори — з Вороблика Кор. і Пантні — змагались весь час за пальму першества. Перший Вороблик під умілим проводом диригентів п. Соломона й п. Паночка захоплював усіх пісню «Запрягайте хлопці коні». — Незвичайно сильні баси цього хору могли імпонувати навіть вибагливим мельоманам. Милу несподіванку зробив своїм виступом і хор із Пантні, під управою п. Пришляка. Також інші продукції були вдатні. П. Сасик, молодий симпатичний тенор, в своїй сольоспіві виявив себе надійним майбутнім солістом. Нагороджено гучним оплесками і нац. танки дівчаток із Вороблика «Женці» та «Полтавський танець».

Концерт закінчила деклямація в німецькій мові двох дітей з Вороблика — Слави Паночка й Андрійка Туляк — та німецький і український гимн.

В осередку уваги цілого свята була промова крайсгауптмана, д-ра Льозакера, якому українська делегація зложила побажання з нагоди його уродни, притому вручила на спомин гудульську касетку і китицю квітів. П. крайсгауптман сердечно дякуючи, згадував про щире німецьке й українське співжиття та бажав українцям щасливіших днів.

Ще треба згадати, що тогд самого дня представника волости Крампна вручили п. крайсгауптманові грамоту почесного члена цієї української волости за його поміч при відбудові українського життя у Крампні.

Свято у Яслі вдалося головню завдяки дир. Затеєві — його небуденному організаційному хистові й глибокому знанню психіки та потреб українського селянства.

Побажати б, щоб такі імпрези відбувалися частіше. Вони об'єднують у спільноті українське населення, підносять самопевність і закріплюють віру в майбутне.